

Kunsten at beånde en bygning

Af arkitekturredaktør Karsten R.S. Ifversen

Københavns tidligere frihavn er blevet omdannet til beboelse og erhverv. En ny bydel er skudt frem omkring den nydannede Amerika Plads efter en helhedsplan skabt af den hollandske arkitekt Adrian Geuze. Ideen er en tæt og varieret bydel, som i nord er blevet markeret af et kobbertårn og i syd af et skifertårn.

Bygningerne er store og mørke og endnu er det så som så med bylivet. Det er ikke blevet den attraktivt levende bydel, man drømte om. Som med andre nyudviklede steder i København tæller man endnu kun succeserne på bygningsniveau.

Og en af de helt selvindlysende succeser omkring Amerika Plads er boligbebyggelsen Nordlyset. Den har en klar optimisme i sit farvevalg og et anstrøg af køligblød luksus i sin formgivning. Huset er tegnet af Lone Wiggers for C.F. Møllers Tegnastue med en fuldt integreret udsmykning udført af Ruth Campau. Værket er så vellykket, at det i 2007 blev nomineret til den prestigefyldte Mies van der Rohe-pris.

Bygningskroppen er en syvetagers blok, der bringer tankerne tilbage til 1920'ernes og 30'ernes funktionalisme med dybe vandrette rektangulære indhug i en hvidpudset facade.

Mønsteret af indhug ligner et grotesk forstørret teglstensforbandt, hvor den pudsede beton indtager mørtlens rolle. På den måde binder huset sig på en gang til den tradition for tunge murede pakhuse i området og introducerer samtidig en anden velkendt typologi fra byggeri ved vandet, den lyse mediterrane modernisme, som man f.eks. kender i Arne Jacobsens Bellevue. Nordlyset er et hus, der således står tydeligt frem på baggrund af de øvrige huses mørke materialer, uden at det helt bryder sammenhængen til de øvrige mere pakhuslignende bygninger.

Men den mest iøjnefaldende detalje ved huset er 'udsmykningen', dets farvede glasplader, der fungerer som altanadskillelser. Farven varierer alt efter facadens orientering i gul, grøn eller blå.

Pladerne rager lidt ud over og bryder facadens glatte overflade. De fungerer ikke blot som markører for adskillelsen mellem altanerne, de toner også dagslyset og tilføjer huset en æterisk lethed, der er fremmed og tiltrængt i den tætte og tunge bydel.

Nordlyset opleves ikke som et hus, der er blevet udsmykket. Der sker nemlig noget med kunsten, når den bliver en integreret del af arkitekturen. Og der sker ikke mindst noget med arkitekturen, når kunsten ikke blot er en æstetisk pause i dens funktionelle flader, men ligefrem er en del af bygningens væsentligste virkemidler, som det er tilfældet i Ruth

Campaus hidtil største realiserede udsmykningsopgave. Pladerne er påtrykt det sribede mønster, der er karakteristisk for Ruth Campaus billedkunst, hendes 'signatur' skabt af en malerkosts jævne strøg over fladen.

Hendes kunst er her blevet et serielt byggemateriale, som bevarer sine æstetiske kvaliteter og overfører dem til oplevelsen af huset. Den har en konkret visuel funktion på bygningsniveau. Facaden opleves markant lagdelt med de horisontale altanindhug. Alle udsmykningens striber er til gengæld monteret vertikalt og fungerer visuelt som de søjler, der holder åbningerne udspændt. De er bløde søjler af lys og farve.

Panelerne formidler overgangen mellem ude og inde. Indgangspartiernes ruder er således påtrykt et gråsort silketryk med varierende tætheder i penselstrøget og bagved ruden anes den røde glas-elevatorskakt. Udefra ses det røde gennem det sorte og opleves næsten som et slags lagdelt maleri. De røde penselstrøg på elevatorskakten gradueres opad, således at jo længere op man kommer des mere åbne og transparente bliver strøgene og tillader mere lys at trænge igennem. Rejsen mod syvende sal er en oplevelse, hvor det røde gradvist åbner sig mod lyset.

Hver gang dagslyset inviteres indenfor i Nordlyset, bliver det ledsaget af Ruth Campaus farver. De orkestrerer nuancerne og overgangene i bygningens åbninger.

De seneste 100 år er vinduesarealers relative størrelse bølget frem og tilbage, men tendensen har været, at vinduerne er blevet større, samtidig med at overgangen mellem ydervæg og vindue er blevet stadig mindre bearbejdet ofte i en tvivlsom koalition mellem minimalistisk æstetik og økonomiske hensyn.

Vinduesrammen er et område, der siden stuktidens overdekorede rammer er blevet omgærdet med en vis afstandtagen. For den æstetisk sindede arkitekt har det handlet om at reducere rammen, at gøre den usynlig som for eksempel Jørn Utzon, der i sommerhuset Can Lis på Mallorca monterede ophænget udenpå stenfacaden, så det var usynligt indefra og man havde illusionen af ikke at have et vindue foran sig, men at man sad i en stenhule og kiggede uhindret ud over vandet og himlen.

Og der har været en bevægelse i modernismen mod hele tiden at skabe lettere bygninger, en form for dematerialisering, der i visse tilfælde som Philip Johnsons rene glashus fra 1949 helt reducerer ydervæggene til den mest nødvendige klimaskærm, som ideelt skulle have været helt usynlig.

Men glas er ikke helt transparent og snavs og reflekser får materialet til at fremstå hårdt, ved at markere dets glatte flade, der i mere end symbolsk forstand er en skarp grænse mellem ude og inde.

Her er Ruth Campaus sribede felter mere end blot en dekorativ effekt på facaden. Lysets farve skifter, alt efter om det er det direkte sydvendte gule lys, eller det er det nordvendte blå lys. Ruth Campaus paneler forstærker denne forskel i lysets farvetemperatur.

Hendes striber er fremkaldt af variationer i farvelaget, der kan minde om et gardinstofs bugtninger projiceret over på en flade. De opstår, når malerkostens børster afbøjes og samler sig i klumper, når den føres hen over en flade. Graden af sribedannelse afhænger af børsternes stivhed og malingens viskositet. Mønstrene er så blevet overført til glaspladerne ved hjælp af silketryk, men til trods for alle disse mekaniske forhold og nøje gentagelser, opleves panelerne som organiske, de ånder.

Panelerne opleves altså ikke blot som blødgørende på huset, de ligefrem beånder det. Sporene af fremstillingens organisk kropslige bevægelse masserer liv ind i det industrielle byggeri.

Det er ikke noget, man bemærker som anmassende, den enkelte beboer vil sjældent stå og betragte sribefladen, men altid kunne mærke dens toning af lyset på altanen eller i stuen. Det er blot et åndedrag, der er til stede.